

01

02

Respectabel historisch erfgoed boordevol onderhuidse hightech

Avant-première gerenoveerd AfricaMuseum voor IFMA

Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren is ontegensprekelijk een van onze mooiste musea en was vijf jaar niet meer toegankelijk voor het publiek door een zeer ingrijpende renovatie. De werken hadden zowel betrekking op zowat alle gebouwtechnische aspecten als het actualiseren van de museumbeleving. IFMA genoot op 9 oktober de avant-première van wat nu als AfricaMuseum een breed publiek zal aanspreken.

Algemeen directeur van het museum, Guido Gryseels, gaf inzicht in de werking van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, wat eigenlijk een van elf wetenschappelijke federale instellingen (FWI) is. De best bekende museumactiviteit vertegenwoordigt slechts 25% van het totale werkingsbudget. Als wetenschappelijke organisatie telt het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika 250 medewerkers, waaronder 85 wetenschappers, en jaarlijks tot 150 doctorandi en stagiairs. Het beschikt over verschillende labo's en is ook in Afrika actief.

De geschiedenis van het museum gaat terug tot 1897, toen Leopold II een tentoonstelling organiseerde in het Koloniënpaleis in Tervuren om het publiek te laten kennismaken met de voordelen die Congo te bieden had aan de Belgische economie. Het succes was in 1898 aanleiding om ze permanent te maken onder de naam 'Le musée du Congo' en nadien de bouw te starten van het huidige museum, dat op 30 april 1910 door koning Albert I werd geopend. De collectie van het museum

omvat onder andere 120.000 etnografische objecten, 10 miljoen zoologische specimen, 3 km archief, 8.000 muziekinstrumenten en 3.000 historische kaarten.

Meerledige doelstelling

De voorgeschiedenis van het ingrijpende actualiseringsproject gaat vijftien jaar terug. De tentoonstelling dateerde uit 1950 en was uitgewerkt met de visie van een kolonialist, wat vandaag niet langer getolereerd wordt. Bedoeling was om weliswaar het geheugen van de Belgische koloniale tijd te bewaren, maar tevens een veel ruimere visie op Afrika te bieden. De inhoudelijke renovatie, het dynamiseren van het museum voor de bezoekers en het inbrengen van alle moderne faciliteiten werden als kerndoelstelling weerhouden. Voor het museumgebouw drong zich een grondige restauratie op. Zowat alle delen moesten onder handen worden genomen: het dak, de ramen, de houten vloeren tot en met de vitrinekasten uit 1910. Bovendien was er nood aan meer ruimte en extra functies zoals vergaderzalen, een aula

en een aantrekkelijk restaurant.

In 2002 werd al een strategisch plan met eerste prioriteit uitgeschreven, wat een jaar later leidde tot een intentieplan, om in de periode 2004-2005 een behoefteprogramma te ontwikkelen. Hierin werden alle specifieke functies ingepland, de minimale oppervlakte per functie bepaald, de specificaties voor het binnenklimaat vastgelegd, de volledige toegankelijkheid voor mindervaliden, enz. Dirk Verbist, diensthoofd gebouwenbeheer, sloot in 2006 zijn postgraduaat Facility Management af met een eindwerk over de berekening van de exploitatiekosten, wat perfect paste in het voortraject voor de renovatie. In 2007 volgde de toewijzing van de opdracht, maar de eigenlijke werken gingen pas in 2013 van start.

Masterplan

De doelstellingen werden opgesteld vanuit de museumwerking. Het museumgebouw is eigendom van de Regie der Gebouwen en is met inbegrip van het interieur als beschermd monument ge-

klasseerd. Het is deel van een groter geheel, dat acht gebouwen telt en 63.000m² oppervlakte biedt, een 17 hectaren groot park en 8 hectaren grote Franse Tuin. De Regie der Gebouwen keek vanuit een ruimer perspectief naar het project en zag het belang om het groter geheel in de toekomst te projecteren.

Conceptnota's werden uitgestuurd aan kandidaat-studiebureaus met als doel het ontwikkelen van een globale visie, masterplan, renovatie- en invullingsplan (scenografie) voor het museumgebouw. Uit de elf kandidaten werd Stéphane Beel Architects weerhouden. Zij stuurden het 'programma van eisen' bij na ruggespraak met alle betrokken partijen, waaronder de gemeente, de brandweer, De Lijn, MIVB,... Uiteindelijk ontstond een masterplan met centralisering van de functies voor het museum, onderzoek en een multifunctioneel gebouw voor onthaal en vergaderfaciliteiten. Gekoppeld aan het masterplan werd een gefaseerd uitvoeringsplan neergelegd, met bovenaan het museumgebouw (2013-2018), gevolgd door aangepaste parkeerfaciliteiten (2020), om te eindigen met het park.

Alles moet, niets mag...

Zo laat zich de uitgangssituatie best samenvatten wanneer een historisch geklasseerd gebouw als dit museum moet worden gerenoveerd en gerestaureerd. Als ankerpunt werd de nieuwstaat bij de officiële opening in 1910 vastgelegd.

Duurzaamheid was een belangrijke leidraad, maar moest worden gekoppeld aan optimale voorwaarden voor licht en binnenklimaat. Dat laatste bleek niet haalbaar met het geklasseerde gebouw, terwijl vooral voor objecten in bruikleen steeds strengere eisen worden opgelegd.

De oplossing werd gevonden in ondergronds gelegen zalen, waar de vereiste klimaatnorm wel kan worden aangehouden. De drie zalen sluiten aan op de ondergrondse verbindingsgang die de bezoekersstroom van het nieuw gebouwde onthaalcentrum – waar ook vergaderzalen en het bezoekersrestaurant zijn ondergebracht – naar het museumgebouw leidt. Het geklasseerde museumgebouw werd ondertussen naar best vermogen aangepast om de eigen collecties te kunnen tentoonstellen.

De gebouwschil was uiteraard niet geïsoleerd. Het dak is vernieuwd en opgehoogd, zodat er 18 cm dakisolatie kon worden ingevoegd. Dubbel glas plaatsen in de ramen was niet mogelijk, maar kreeg een oplossing door aan de binnenzijde een raam in de raamopening te plaatsen, zodat de isolerende werking van dubbel glas geëvenaard wordt.

In totaal werd 21.000 m² vloeroppervlakte gerenoveerd, waaronder 3.100 m² historisch parket en 3.227 m² marmer. Ook de 10.000 m² marmeren wanden verkeren opnieuw in nieuwstaat.

Tal van moderne installaties voor de binnenklimaatbeheersing, tevens een garan-

tie voor het bezoekerscomfort, ter waarde van 10,21 miljoen euro, moesten geïntegreerd worden. Een puzzel van jewelste en een technisch hoogstandje.

Het afgesloten studiedocument dat het masterplan voorafging, telde 516 pagina's (5 Gb data). Vandaag bevat het as-built dossier na een 700-tal vergaderingen liefst 6.323 documenten, goed voor 11,6 Gb data.

Hoewel het museum officieel nog maar net de deuren heeft geopend, dringt zich al een update van het masterplan op – dat dateert tenslotte al uit 2008 - gezien nieuwe noden en de evolutie van de gebouwenstaat op de site.

Tot slot lichtte Wim Busschots, pijlerhoofd faciliteiten binnen de Regie der Gebouwen Regio Oost, toe hoe het renovatieproject kadert binnen het geheel van opdrachten van de Regie der Gebouwen.

Door Eduard Coddé

Foto's IFMA

www.africamuseum.be

- 01.** In totaal zijn 10.000m² marmeren wanden in nieuwstaat teruggebracht.
- 02.** De avant-première van het AfricaMuseum voor IFMA-leden trok heel wat belangstellenden naar Tervuren.
- 03.** De deelnemers zijn onder de indruk van de complexiteit van de doorgevoerde dakrenovatie.
- 04.** Een woordje uitleg over de renovatie.

03

04

mobiel.wendbaar.efficiënt

BOMA
alles voor
schoonmaak & hygiëne

info@boma.eu • www.boma.eu

Anticimex
The modern pest control company.

Ongediertebeheersing voor uw bedrijf

- ✓ Snelle service op maat
- ✓ HACCP Ongediertepreventieplan
- ✓ Nationale verspreiding
- ✓ Discrete aanpak
- ✓ 24/7 overzichtelijke rapportage
- ✓ Smart digitale technologie

www.anticimex.be
0800/96 900